

نقش کلی مربیان در کاهش آسیب‌ها و آفت‌های حضور نوجوانان و جوانان در مسجد

عباس خداپرست (دانش آموخته سطوح عالی حوزه)

شاید کسی در مواجهه با این عنوان، سؤال کند که: مگر حضور در مسجد آن هم برای نوجوانان و جوانان، می‌تواند آسیب‌زا باشد؟! در پاسخ باید گفت که مسجد به خودی خود و به‌عنوان یک مکان مقدس و یک پایگاه مذهبی - که بر اساس تقوا بنا شده - در طول تاریخ همیشه منشأ خدمات انسانی و معنوی بوده است. در صدر اسلام تمامی فعالیت‌های مسلمانان یا از مسجد شروع و یا به مسجد ختم می‌شد. شأن و جایگاه مسجد در میان مسلمانان بر هیچ کسی پوشیده نیست. در منابع دینی ما در مورد اهمیت مسجد و مسجد رفتن تأکید ویژه‌ای شده است، تا جایی که حتی رسول خدا(صلی الله علیه و آله)، نشستن در مسجد برای انتظار نماز را عبادت می‌دانست.^۱ اما گاهی ما در ارتباط با مسجد دچار افراط و تفریط می‌شویم. گاه به‌حدی از مسجد دور می‌شویم که فقط برای شرکت در مراسم ختم پای‌مان به مسجد باز می‌شود و گاه به مسجد تبدیل به مکانی برای گعده‌های شبانه یا پاتوقی برای اتلاف وقت می‌شود. کارهای فرهنگی مسجد به منظور پرورش دینی نوجوانان و جوانان و بالابردن معرفت دینی و آموزش این برنامه‌های فرهنگی توسط مربیان صورت می‌گیرد؛ از این رو مربیان در جلوگیری از این افراط و تفریط نقشی تعیین کننده دارند.

پرورش دینی مسئولیت مربیان مساجد در قبال جوانان

جامعه در قبال جوانان دو مسئولیت خطیر دارد؛ یکی آموزش و دیگری پرورش. از بین این دو مسئولیت، بخش عمده‌ای از مسئولیت پرورش برعهده مسجد و مربیان آن است. نوجوانان و جوانان آینده‌سازان این مملکت هستند و آینده این مملکت و نظام اسلامی بسته به آینده آنان است. جوانان باید از نظر آموزشی متخصص و از نظر پرورش دینی متعهد شوند که این تخصص و تعهد، باید با هم و در کنار هم باشد. تخصص، بی‌تعهد به درد نمی‌خورد و تعهد، بی‌تخصص نمی‌تواند راهگشا باشد. این دو، دو بال پرواز به سمت پیشرفت و عدالت است. همان چشم‌اندازی که مورد تأکید رهبر فرزانه انقلاب است. اگر ما مسجد را پایگاه اختصاصی برای اجرای برنامه‌های پرورشی نوجوانان و جوانان در نظر گرفته ایم - که قطعاً همین‌طور است - این برنامه‌های پرورشی باید هیچ تعارضی با برنامه‌های آموزشی (تحصیل) آنان نداشته باشد.

همه به خوبی می‌دانیم که نوجوانی و جوانی مهم‌ترین مقطع از مقاطع تحصیلی فرزندان ماست. در این سن، درس و فعالیت علمی باید محور برنامه‌های آنان باشد. از آفات حضور افراطی نوجوانان و جوانان در مسجد ضعف علمی و اختلال در برنامه‌های آموزشی آنان است. نوجوان و جوان ما نباید مسجد را برای اتلاف وقت انتخاب کند. مسجد باید همچون مدرسه و دانشگاه یکی از ارکان پرورشی نوجوانان و جوانان ما محسوب شود و در این زمینه مدام برنامه ارائه کند. در کاهش آسیب‌ها و آفات احتمالی حضور نوجوانان و جوانان در مسجد نقش مربیان بسیار پررنگ است. از جمله نقش مربیان در هدایت نوجوانان و جوانان به شرح ذیل است:

توجه همزمان به پرورش و آموزش: مربیان باید به‌عنوان مشاورانی امین، و با اتکا به قدرت علمی و تیزبینی حکیمانه، علاوه بر اینکه برنامه‌های پرورشی را دنبال می‌کنند، مدام مواظب بخش آموزشی نیز باشند تا نوجوان و جوان در هر دو بخش پیشرفت داشته باشد.

مدیریت روابط میان نوجوانان و جوانان در مسجد: مربی باید دوستی‌های افراطی و مضر، که گاهی در بین نوجوانان و جوانان دیده می‌شود و آنان را از برنامه‌های‌شان باز می‌دارد را مدیریت کند و تعادل در همه امور را به شاگردانش منتقل کند.

عدم آسیب به جایگاه خانواده: گاهی وقت‌ها حضور بیش از اندازه نوجوانان و جوانان در مسجد به جایگاه خانواده و نقش پدر و مادر در تربیت فرزند آسیب می‌زند. به شکلی که فرزند به کلی از خانواده جدا می‌شود. مسجد نه باید به درس نوجوان و جوان و جایگاه خانواده آسیب بزند. این آفت نیز با مدیریت صحیح مربیان و ارتباط آنان با والدین بچه‌ها به‌خوبی قابل دفع است.

جلوگیری از افراط و تفریط فکری: جلوگیری از به وجود آمدن تفکرات غلط و بر طرف کردن آنها از وظایف و نقش‌های مهم مربیان است. شور و احساسات نوجوان و جوان نباید در تفکرات و تحلیل‌هایش از همه مسائل، به‌خصوص مسائل سیاسی وارد شود. ایجاد بصیرت و درست بینی و تحلیل صحیح، نقش مهمی در فرایند رشد معرفتی نوجوان و جوان دارد. مربی با بیانی مستدل و خالی از غرض سعی می‌کند که عقاید صحیح اسلامی در همه امور اعم از مسائل سیاسی را آموزش داده، حق را به شاگرد تفهیم کند.

شاید حضور مستمر و طولانی مدت در مسجد باعث شود که حس نوجوان و جوان به مقدس بودن مسجد، به مرور زمان کاهش پیدا کند که این خود نیز آفت بدی است. برای کاهش آسیب‌ها و آفات حضور نوجوانان و جوانان در مسجد راهکارهایی وجود دارد

راهکارها

استفاده از مربیان متخصص و متعهد: استفاده از مربیان متخصص و متعهد که قطعاً برای شاگردان الگو خواهند بود، بسیار مهم است؛ به‌خصوص اینکه مسجد به‌عنوان یک پایگاه مذهبی و مربیان آن به‌عنوان مربیان یک مکان مذهبی زیر ذره‌بین خواهند بود و کمترین اختلاف بین حرف‌های مربی و رفتار او، بیشترین تأثیر منفی را به همراه دارد که گاهی عدم حضور شاگرد در مسجد را در پی خواهد داشت.

عدم تداخل برنامه‌های پرورشی مسجد با برنامه‌های آموزشی: همان‌طور که گفته شد تداخل برنامه‌های این دو قسمت - آموزشی و پرورشی - مهم‌ترین آسیب و آفت حضور نوجوانان و جوانان در مسجد است؛ پس باید برنامه‌ها خیلی دقیق و با توجه به برنامه‌های آموزشی تنظیم شود تا نوجوان و جوان به واسطه حضور در مسجد دچار افت تحصیلی نشوند.

تمرکز بر روزهای تعطیل و تابستان‌ها برای اجرای برنامه‌های پرورشی مسجد: با شروع سال تحصیلی و درگیر شدن بچه‌ها با درس و کلاس و امتحان، دانش‌آموزان ممتاز به دلیل حجم زیاد درس‌ها وقت زیادی برای حضور در برنامه‌های مسجد، ندارند. به همین منظور باید برنامه‌های مسجد تمرکز بیشتری بر روزهای تعطیل و تابستان‌ها داشته باشد.

استفاده از روش‌های آموزشی مجازی و از راه دور برای استفاده بیشتر از زمان: امروزه روش‌های زیادی برای اجرای برنامه‌های فرهنگی در کوتاه‌ترین زمان وجود دارد و استفاده از این برنامه علاوه بر استفاده بهینه از زمان، جذابیت خاصی را هم برای نوجوان و جوان ایجاد می‌کند.

برگزار کردن برخی از کلاس‌های آموزشی در مسجد: برگزاری کلاس‌هایی مثل زبان‌های خارجی و کلاس‌های ورزشی در مساجد، و انتخاب استاد متخصص و متعهد، قطعاً خالی از لطف نیست.

نتیجه‌گیری

نتیجه اینکه مربیان در اجرای برنامه‌های فرهنگی مسجد نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. آنها با نوجوانان و جوانان حاضر در مسجد ارتباط مستقیم دارند می‌توانند آسیب‌ها و آفات احتمالی حضور این افراد را در مسجد را کاهش داده و به حداقل رسانند.

---

۱. وسائل الشیعه؛ ج ۴، ص ۱۱۶.